

A megsemmisítés anatómiája

2024 november 05. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

A kommunista rezsim aljas volt, beszivárgott az életünkbe, mindenkit máshogyan tett tönkre.

Volt valaha egy fiatalember, aki nagyon örült egy ügynökügynek. Mert azt olvassák. Éppen egy állambiztonsági vállalatról írt akkoriban, úgy hívták, Interedition, és az a Siklósi Norbert alapította, akit 90 el?tt médiacárként

ismertek a sajtóban. Siklósi elvtárs akkoriban nyíltan kérkedett szovjet kapcsolataival, ezért sokan a KGB emberének tartották. Említett cégük, az Interediton a rendszerváltoztatás hajnalán mások mellett Bartis Ferenc író memoárját is kiadta. Azt hiszem, sok Magyar Nemzet-olvasónak máig megvan, a címe: Rácsok között Romániában. Cikkem címét abból a recenzióból kölcsönöztem, amely éppen ezt a könyvet mutatta be. Még 1989-ben, a Határszél nev? újságban. A szerz? Tarczy Péter volt, a címe A megsemmisítés anatómiája. Ezt még használni fogom.

Szóval pár évvel ezel?tt az a fiatalember megírta az Interedition és a Bartis-könyv történetét, felhíva a figyelmet arra a tényre, hogy az író el?bb a Securitate, majd áttelepülése után a kádári állambiztonság besúgója volt. Egy újabb besározott nemzeti ikon, a nyolcvanas évek második felének elismert értelmiségije, akinek lakásán a fél akkori ellenállás összegy?lt. Lebuktatója elégedett lehetett, egy olyan „kett?s ügynök” történetét írta meg, aki valóban sok kárt okozhatott. De ez az újságíró mégsem fordított kell? figyelmet arra, hogy beleérezze magát Bartis helyzetébe, és arra sem, hogy az érdemeit is hosszan sorolja. Mert kétségtelenül voltak.

Nem nagy meglepetés: az a fiatalember én voltam. Ma már máshogy írnám meg a cikket.

Most, pár napja éppen az ? gyönyör? versét szavalták Budakeszin, azon a megemlékezésen, ahová engem is meghívtak. „Széttépve és összetörten / Gy?zelmekt?l meggyötörten / Már magzatként bajba ölten / Vándor bölcs?temet?kben – / És mégis élünk”. Majd jött az utolsó strófa: „Magyar, szavad világ értse: / Anyanyelvünk létünk vére; / Anyánk szíve tetemére / Átok zúdult: vége, vége… – És mégis élünk!”

Maga Bartis Ferenc is elmondta a költeményét. Egészen pontosan 1956. november 1-jén, a halottak napján, Kolozsvárott, a híres Házsongárdi temet?ben. Hét évet kapott érte. „A Securitate kegyetlen kínzásokkal próbálta elhallgattatni” – olvasom. „Rugdossák, bikacsökkel verik, villamosszekrénybe állítják, fülébe szöget vernek, körmeit letépik – az egészséges Románia nevében.”

Ha minden igaz, nem a fogságban, hanem kés?bb szervezte be a Securitate. Hogyan? Valamikor meg akarom írni. Most ez a vers zúg a fejemben, „Már magzatként bajba ölten / Vándor bölcs?temet?kben –”. Micsoda bátorság kellett ahhoz, hogy ezt a román diktatúrában elmondja. S a végkövetkeztetés: végül csak összemocskolták ?t is a kommunisták. Kétszeresen.

„Miért nem Mészöly vagy Nádas apja besúgó, sokkal pontosabban le tudnák írni az egészet” – fakadt ki Esterházy Péter a Javított kiadásban, miután kiderült, hogy az ? édesapja is ügynök volt. Nádas Lászlóval kapcsolatban – hogy miért nem ? volt a tégla – könnyen válaszolhatok: Nádas Péter édesapja a kommunista diktatúra h? elvtársa volt. ?t ugyan nem kellett beszervezni. Nem véletlen, hogy éppen a nemesi származású, történelmi családból származó Esterházy Mátyást „ütötték be”.

Más íróinknak más családi sors jutott. Vámos Miklós apja sem volt ügynök, ? Rajk László titkáraként dolgozott. Vámos Tibornak hívták, ahogyan a fiát is, ? is ezen a néven énekelt még a széls?baloldali Gerillában. Például ezt: „Ki a Tisza vizét itta, / Benzint ereszt abba vissza. / Hadd higgyék a falujában, / Hogy hentereg valutában. / Minél inkább hazafiak, / Annál jobbak az anyagiak, / Boston, Melbourne, Aranypart, Aki magyar, velünk tart.”

Szimpatikus kis propagandaszöveg, nem igaz? A kés?bbi SZDSZ-politikus, a maoistaként induló Haraszti Miklós írta. Elvileg az ? szülei sem voltak ügynökök. Elvtársak voltak. Mind. Vámos Tibor aztán nevet változtatott – vélelmezem, hogy azért is, mert igenis szégyellte ezeket a dalokat –, már Vámos Miklósként lett sikeres író, ahogyan a nála azért magasabb polcra helyezett Nádas Péter is befutott. Családi hátterét ismerve – nem elvéve írói képességeit – ez azért papírforma volt akkoriban. De milyen tragédiák árán?

Említettem, hogy Nádas apja sem volt besúgó, ellenben volt szolgálati fegyvere – testvére az ÁVH-nak dolgozott –, azzal végzett önmagával, és búcsúlevele szerint eredetileg a két fiát is meg akarta ölni.

Csak aztán meggondolta magát. „Állt az alvó öcsém felett a pisztolyával és nem volt képes lel?ni.” Ezt írta aztán Nádas a záradékban: „Ha velem kezdi, talán sikerül neki”. Kegyetlen lehetett így feln?ni. Nem csoda, hogy sokat küzdött a családi múlttal, pár éve adta ki azt a regényét, amelyb?l megismerhettük a hátterét. Ha nem így történik, talán a kutya nem tudná, hogy ? is a „rezsim gyermeke” volt. Árvája.

És Spiró? ?t kifejezetten kedvelem íróként, de szélmalomharcot neki sem kellett vívnia. Nem a sz…rból „jött”, ahogyan szerinte a „mélymagyarok”, egy megbízható elvtárs gyermeke volt ? is. Apja, Spiró Miklós egy nagyvállalatnál volt illetékes elvtárs, hosszú gyászcikkben búcsúztatták, ahol felsorolták szocialista érdemeit. De

ezt megírom majd A sajtó megszállásában.

Maga Spiró is tudta, honnan jött, hová tartozik. Amikor az ügynök-kritikus Molnár Gál Péter (MGP) lebukott, ? volt szinte az egyetlen ismert értelmiségi, aki megvédte ?t. A szövege újraolvasva meglehet?sen furcsa. „Kevesen mertek nyilvánosan kiállni mellette” – írta a 168 órás Sándor Zsuzsa sajnálkozva MGP lebukásáról, jó példaként említve Spirót. Aztán maga is elárulta a tett lehetséges motivációját: évtizedekkel azel?tt éppen MGP ajánlotta be Spirót Marton Endrének, hogy ösztöndíjas drámaíróként szerz?dtesse a Nemzeti Színházhoz, ahol aztán Major Tamás segédrendez?je lett. Annak az MSZMP KB-tag Majornak, aki meg MGP mögött állt. Miért? Gondolom, nem jelentett hátrányt, hogy éppen az ügynök édesanyja volt Major gépírón?je a Nemzetiben, akkor, amikor a kommunisták ’45-ben átvették az uralmat és nekiláttak a tisztogatásnak.

Kommunisták, dünnyöghetjük, és a vége mégis az lett, hogy Esterházy Mátyást hurcolták meg igazán. Holtában. Amíg MGP a visszataszító coming outban magát mentegette, Esterházy Mátyásról író fia írt fontos, de kegyetlen, és f?leg elhamarkodott m?vet. Apjuk valóban jelentett, de hogyan, milyen körülmények között? Ötvenhat után kapták el, miután visszatérhetett az internálásból. Kegyetlenül megverték, gyerekeivel fenyegették. Ekkoriban beszélt Major Kádárék el?tt az „osztályharcos humanizmusról”, miszerint a kommunistákkal azért legyenek kíméletesek. És a többiek? Le voltak sz…rva. „Mélymagyarok”.

Az Esterházy család ellenség volt és maradt. Esterházy Mátyás édesapja, a korábbi miniszterelnök – és sokakhoz hasonlóan náci- és kommunistaellenes – Esterházy Móric elhagyta a hazáját. Két gyermeke meghalt, lánya – Esterházy Mátyás harmadik testvére – vele ment Ausztriába. Miután megjárta Kistarcsát. Mondvacsinált okból. Az állambiztonság szerint ?t is beszervezték a rabságban, de azt Esterházy Péter is tudta, hogy ez semmit sem jelentett.
„Ugyanis 1956 el?tt a hatóság ügynöke volt” – írta az író nagynénjér?l az egyik tartótiszt. E. P. így folytatta: „Jaj. Nem, nem, nem. […] Majdnem megállt a szívem, úgy megrettentem. Pedig tudván tudtam, mert a nagynéném mesélte, hogy Kistarcsán, mert oda volt internálva, semmiért, aláírattak vele egy papírt, amit alá is írt, és ezt mint lényegtelen és szükségszer? dolgot említette. […] Lám, a mondat ütésében elfelejtettem, hogy ezt én már tudom, azt, hogy ez hazugság. Milyen ocsmány egy rendszer!”

Az utolsó mondat a lényeg. A rezsim volt aljas, és beszivárgott a b?rünk alá. A menekvés – mint a megmérgezett föld vagy víz esetében – jórészt lehetetlen volt. Mindenkit máshogy tett tönkre.

Áldozat lett Nádas Péter és Esterházy Péter is. Másképp. A mi feladatunk, hogy emlékezzünk azokra, akik felépítették, majd ötvenhat novembere után átprogramozták a diktatúrát. Majd mosták a kezüket, és azt mondták az apánkra, anyánkra: besúgó! És ? nem vághatott vissza, hogy „rohadj meg, te szemét, te szerveztél be!”.

Nem szólhatott vissza. Hallgatott, hogy aztán belehaljon ebbe a hallgatásba.

Mez? Gábor - www.magyarnemzet.hu

A szerz? újságíró, a Századvég vezet? kutatója

Ajánló